

Beszéljünk végre a beszédről is!

Boldogabb időkben a magyar iskolákban mindenütt tanították a beszédet, mivel alaptantárgy volt. A felvilágosodás és a reformkor nagyjai az ún. retorikai osztály stúdiumain „iskoláztak” (költőink-íróink meg a poétikain), a még régebbi századok kolostori iskoláiban pedig, ahol a hét szabad művészetet oktatták, egyenesen az alapfok, a trivium egyik főtárgya volt. Jó évszázada még az alapműveltség tartozékának számított az élő szóval bánni tudás, de nagy-és dédszüleink elemi iskolai bizonyítványaikban lapozgatva is rábukkanhatunk egy beszéd- és értelemgyakorlatok című tantárgyra. Aztán, úgy hét évtizede, kezdett kikopni a tanrendből, s mára már nyoma sincs közoktatásunkban. Csak néhány egyetemi fakultáson foglalkoznak még beszédtanítással, intézményes keretek között: a színművészeti egyetem színész fő-tanszakán meg egyes hittudományi egyetemeken (már ott sem mindenütt!). Hivatalosan tantárgy még pár drámatagozatos középiskolában, s ezzel véget is ér a seregszemle.

Áprilisban, a magyar nyelv hetében és november 13-án, a magyar nyelv napján is szinte mindig csak nyelvhelyességről, nyelvművelésről, nyelvi hibákról, réteg-és tájnyelvekről etc. nyelvészkednek a nyelvészek, de alig esik szó *magáról a beszédről*. Igaz, rendkívül fontos, *amit* mondunk, de legalább olyan fontos, *ahogyan* mondjuk azt, amit mondunk. Az utóbbival ma tán több gond van, mint valaha is volt, mert az elmúlt fél évszázadban szinte leszoktattak bennünket a helyes magyar beszédről.

Tapasztalataim, különösen az utóbbi két-három évtizedben, eléggé lehangolóak. Közszerelőink (például politikusok, rádiós és tévés újságírók, tanárok, lelkészek) beszéde gyakran érthetetlen: hadarnak vagy motyognak, magyartalanul intonálnak, helytelenül hangsúlyoznak, ritmushibásan, azaz pattogva vagy lepegve beszélnek, nem ismerik a tempó-és ritmusváltás vagy a szünettartás szabályait sem – hogy csak a legfontosabbakat említsem. S hogy miért éppen ők vannak most célkeresztben? Mert ők nap-mint nap szerepelnek, megnyilatkoznak élő szóban is, s akarva, nem akarva mutatnak (rossz) példát...

Kodály tanár úr már 1937-ben megkongatta a vészharangot. Rádióbeszédeiben, írásaiban később is rendszeresen figyelmeztette az illetékeseket beszédünk romlására, de jajkiáltásai mindenütt süket fülekre találtak. Tőle a képzeletbeli stafétabotot Péchy Blanka vette át. Az 1960-ban létrehozott *Kazinczy-díj* alapítványa, később pedig a szintén nevéhez fűződő *Beszélni nehéz* mozgalom, majd az 1973 őszén indult *Édes anyanyelvünk nyelvhasználati verseny* mind-mind értékes, máig nagyszerű kezdeményezés! Győr és Sátoraljaújhely évtizedek óta hagyományos helyszíne és kiváló házigazdája e vetélkedéseknek. Neves szakemberek (Lőrincze Lajos, Fischer Sándor, Benczédi József, Deme László, Wacha Imre, Montágh Imre), továbbá általános- és középiskolai tanárok egész sora volt robotosa eddig is a magyar beszéd ügyének, ám amíg nem kerül vissza kötelező tanítása az intézményes oktatás keretei közé, átütő sikert nem érhetnek el.

Az utolsó órában vagyunk. Riadó mindazoknak, akik még tehetnek valamit a magyar beszédoktatásért!

Ozsváth Sándor beszédtanár, művelődéstörténész